

Saul Newman
Πόλεμος στο κράτος: Ο αναρχισμός του Στίρνερ και του Ντελέζ

Ανάκτηση από

The Anarchist Library
Anti-Copyright
May 21, 2012

<http://theanarchistlibrary.org/library/saul-newman-war-on-the-state-stirner-and-deleuze-s-anarchism>

Μετάφραση: Θοδωρής Σάρας Αύγουστος 2012

[Autopoiesis: The autonomy way of life](#)

περιεχόμενα

I. Κριτική του κράτους.3
II. Η σκέψη του Κράτους.7
III. Το υποκείμενο της επιθυμίας.10
IV. Αντίσταση.14
Συμπέρασμα.17
Αναφορές.18
Προτεινόμενη ανάγνωση	

Συχνά η επιρροή του Μαξ Στίρνερ στη σύγχρονη πολιτική θεωρία παραβλέπεται. Ωστόσο, στην πολιτική σκέψη του Στίρνερ μπορεί να βρεθεί μια εκπληκτική σύγκλιση με τη μεταδομιστική θεωρία, ιδίως όσον αφορά τη λειτουργία της εξουσίας. Ο Andrew Koch, για παράδειγμα, βλέπει τον Στίρνερ ως στοχαστή που ξεπερνά τη χεγκελιανή παράδοση, στην οποία τοποθετείται συνήθως, υποστηρίζοντας ότι το έργο του είναι ένας προάγγελος των μεταδομιστικών ιδεών για τα θεμέλια της γνώσης και της αλήθειας (Koch, 1997). Ο Koch υποστηρίζει ότι η ατομικιστική πρόκληση του Στίρνερ στις φιλοσοφικές βάσεις του κράτους πηγαίνει πέρα από τα όρια της παραδοσιακής δυτικής φιλοσοφίας, παρουσιάζοντας μια πρόκληση για την μεταφυσική της επιστημολογίας. Από το πρίσμα αυτό μεταξύ Στίρνερ και μεταδομιστικής επιστημολογίας, που τέθηκε από τον Koch, θα εξετάσω τη σύγκλιση του Στίρνερ με ένα συγκεκριμένο μεταδομιστή στοχαστή, τον Ζιλ Ντελέζ, όσον αφορά το θέμα της κρατικής και της πολιτικής εξουσίας. Υπάρχουν πολλοί σημαντικοί παραλληλισμοί μεταξύ αυτών στοχαστών, και οι δύο μπορούν να παρουσιαστούν, με διαφορετικούς τρόπους, ως αντι-κρατιστές, αντιεξουσιαστές φιλόσοφοι. Θέλω να δείξω τον τρόπο με τον οποίο η κριτική του Στίρνερ στο Κράτος προεξοφλεί τη μεταδομιστική απόρριψη από τον Ντελέζ της σκέψης του κράτους, και το πιο σημαντικό, τους τρόπους με τους οποίους ο αντι-ουσιοκρατικός, μετά-ανθρωπιστικός αναρχισμός των δύο στοχαστών υπερβαίνει και, επομένως, αντικατοπτρίζει, τα όρια του κλασικού αναρχισμού. Το κείμενο εξετάζει τους δεσμούς μεταξύ της ανθρώπινης ουσίας, της επιθυμίας και της εξουσίας που διαμορφώνουν τις βάσεις της κρατικής εξουσίας. Έτσι, ενώ Κοχ εστιάζει στην απόρριψη του Στίρνερ των επιστημολογικών θεμέλιων του Κράτους, η έμφαση του κειμένου είναι στη ριζοσπαστική οντολογία του Στίρνερ- το ξεσκέπασμα των λεπτών συνδέσεων μεταξύ ανθρωπισμού, επιθυμίας και εξουσίας. Θα ήθελα επίσης να υποστηρίξω ότι αυτή η κριτική της ανθρωπιστικής εξουσίας, με την οποία τόσο ο Στίρνερ όσο και ο Ντελέζ ασχολούνται μπορεί να μας παρέχουν σύγχρονες στρατηγικές για την αντίσταση στην κυριαρχία του κράτους.

Πρέπει να γίνει κατανοητό, ωστόσο, ότι ενώ υπάρχουν σημαντικές ομοιότητες μεταξύ του Στίρνερ και του Ντελέζ, υπάρχουν επίσης πολλές διαφορές, και, για πολλούς λόγους, μπορεί να μοιάζει ασυνήθιστη η προσέγγιση να φέρουμε κοντά τους δύο στοχαστές. Για παράδειγμα, ο Στίρνερ ήταν, μαζί με τον Μαρξ, ένας από τους νεαρούς Χεγκελιανούς, των οποίων το έργο αναδείχθηκε ως μία εξαιρετικά ατομιστική κριτική του γερμανικού ιδεαλισμού, ιδιαίτερα του Φόουερμπαχ και του Χέγκελ. Ο Ντελέζ, από την άλλη πλευρά, ήταν ένας φιλόσοφος του εικοστού αιώνα, ο οποίος, μαζί με τον Φουκώ και τον Ντερριντά, θεωρείται ως ένα από τους κύριους “μεταδομιστές” στοχαστές. Ενώ το έργο του Ντελέζ μπορεί επίσης να θεωρηθεί ως μια επίθεση στο χεγκελιανισμό, ακολουθεί διαφορετικά και πιο ποικίλα μονοπάτια, από την πολιτική και την ψυχανάλυση, ως τη λογοτεχνία και τη θεωρία του κινηματογράφου. Ο Στίρνερ δεν θεωρείται γενικά ως “μεταδομιστής”, και, εκτός από το πρωτοποριακό άρθρο του Koch (Koch 1997) και το έργο του Ντερριντά για τον Μαρξ (Ντερριντά 1994), δεν έχει λάβει ουσιαστικά καμία προσοχή, υπό το πρίσμα της σύγχρονης θεωρίας. Ωστόσο, και αυτό είναι ίσως το πρόβλημα με ετικέτες όπως ο “μεταδομισμός”, υπάρχουν πολλά κρίσιμα επίπεδα σύγκλισης μεταξύ των δύο αυτών φιλοσόφων - ιδιαίτερα στην κριτική της πολιτικής κυριαρχίας και της εξουσίας – στα οποία μπορεί κάποιος να δώσει έμφαση, και η οποία θα μπορούσε να αμφισβητηθεί αν κάποιος κολλήσει σε αυτές τις ετικέτες. Είναι ακριβώς αυτή η απόρριψη της τυραννίας των «ετικετών», των ουσιοκρατικών ταυτοτήτων, των αφαιρέσεων και των «συμπαγών ιδεών» - αυτή η επίθεση στις εξουσιαστικές αντιλήψεις που περιορίζουν τη σκέψη – στις οποίες ο Στίρνερ και ο Ντελέζ πέτυχαν κάποιο κοινό έδαφος. Αυτό δεν σημαίνει να αγνοήσουμε τις διαφορές μεταξύ τους, αλλά αντίθετα, να δείξουμε πώς αυτές οι διαφορές συντονίζονται μαζί σε απρόβλεπτους και ενδεχόμενους τρόπους για να σχηματίσουν, με τα λόγια του Ντελέζ, “επίπεδα συνοχής” από τα οποία μπορεί να δημιουργηθούν νέες πολιτικές έννοιες.

I. Κριτική του Κράτους

Τόσο ο Στίρνερ όσο και ο Ντελέζ βλέπουν το Κράτος ως μια αφαίρεση που υπερβαίνει τις διαφορετικές συγκεκριμένες εκδηλώσεις του, αν και ακριβώς την ίδια στιγμή λειτουργεί μέσω αυτών. Το Κράτος είναι κάτι περισσότερο από ένα συγκεκριμένο θεσμό που υπάρχει σε ένα συγκεκριμένη ιστορική στάδιο. Το Κράτος είναι μία αφηρημένη αρχή της εξουσίας [ως δύναμης/power] και της εξουσίας [ως αρχής/authority] που έχει πάντα υπάρξει με διάφορες μορφές, κι ακόμα είναι “κάτι περισσότερο” από αυτές τις συγκεκριμένες ενεργοποιήσεις (actualisations). Η κριτική του Στίρνερ του Κράτους αποδεικνύει αυτό το κρίσιμο σημείο. Για τον Στίρνερ, το Κράτος είναι ουσιαστικά ένας θεσμός καταπίεσης. Ωστόσο, η απόρριψη του Στίρνερ του Κράτους πηγαίνει πέρα από μια κριτική των συγκεκριμένων κρατών - όπως το φιλελεύθερο κράτος ή το σοσιαλιστικό κράτος. Αντίθετα μάλλον, αποτελεί μια επίθεση στο Κράτος καθεαυτό- την ίδια την κατηγορία της κρατικής εξουσίας, όχι μόνο στις διάφορες μορφές που παίρνει. Αυτό που πρέπει να ξεπεραστεί, σύμφωνα με το Στίρνερ, είναι η ίδια η ιδέα της κρατικής εξουσίας η ίδια - η αρχή της διακυβέρνησης (ruling principle) (Στίρνερ 1993:226). Ο Στίρνερ ως εκ τούτου είναι σε αντίθεση με επαναστατικά προγράμματα όπως ο μαρξισμός, τα οποία έχουν ως στόχο τους την κατάκτηση, παρά την καταστροφή, της Κρατικής εξουσίας. Το Κράτος των εργαζομένων του Μαρξ θα είναι απλώς μια επαναβεβαίωση του κράτους με διαφορετική μορφή -. μια “αλλαγή των κυρίων” (Στίρνερ 1993:229) Ο Στίρνερ προτείνει στη συνέχεια ότι:

. . . ο πόλεμος δε θα μπορούσε παρά να κυρηχθεί κατά του ίδιου του θεσμού, του *Κράτους*, όχι ενός συγκεκριμένου κράτους, όχι σε μία οποιοδήποτε απλή κατάσταση του κράτους σε μία στιγμή· δεν υπάρχει ένα άλλο Κράτος (όπως ένα “Κράτος του λαού”), που οι άνδρες έχουν ως στόχο . . . (Στίρνερ 1993:224)

Η επαναστατική δράση έχει συλληφθεί, σύμφωνα με το Στίρνερ, από το παράδειγμα του Κράτους. Έχει παραμείνει παγιδευμένη μέσα στη διαλεκτική της εξουσίας. Οι επαναστάσεις έχουν μόνο καταφέρει να αντικαταστήσουν μια μορφή εξουσίας με μία άλλη. Αυτό συμβαίνει επειδή η επαναστατική θεωρία δεν έχει ποτέ αμφισβητήσει την ίδια τη συνθήκη, την *ιδέα*, της Κρατικής εξουσίας, και ως εκ τούτου παραμένει στο χέρι του: “κανένας ενδοιασμός δεν έμεινε για την εξέγερση ενάντια στο υπάρχον Κράτος ή την ανατροπή των υπάρχοντων νόμων, αλλά το να αμαρτήσει κάποιος ενάντια στην *ιδέα* του Κράτους, να μην υποταχθεί στην *ιδέα* του δικαίου, ποιος θα το τολμούσε αυτό;” (Στίρνερ 1993:87). Το Κράτος δεν μπορεί ποτέ να μεταρρυθμιστεί, διότι δε μπορεί να ποτέ να είναι έμπιστο. Ο Στίρνερ απορρίπτει την έννοια ενός δημοκρατικού Κράτους του Μπρούνο Μπάουερ, το οποίο αναπτύσσεται από τη “δύναμη του λαού” και το οποίο είναι πάντα υποταγμένο στη “Θέληση του λαού”. Για τον Στίρνερ, το Κράτος δεν μπορεί ποτέ να τεθεί υπό τον έλεγχο του λαού. Έχει πάντα τη δική του λογική, τη δική του ατζέντα την οποία πληροί ανελέητα, και που σύντομα στρέφεται ενάντια στη θέληση του λαού που επρόκειτο να εκπροσωπήσει (Στίρνερ 1993:228).

Η σύλληψη του Στίρνερ του Κράτους ως ανεξάρτητης οντότητας τον φέρνει σε σύγκρουση με το μαρξισμό, ιδίως στη θεώρηση του κράτους σε σχέση με την οικονομική εξουσία. Ο Στίρνερ ενδιαφέρεται για τις μη οικονομικές μορφές κυριαρχίας στην κοινωνία και πιστεύει ότι το Κράτος, αν είναι να γίνει πλήρως κατανοητό, πρέπει να εξεταστεί χωριστά από τις οικονομικές ρυθμίσεις. Η δύναμη της γραφειοκρατίας, για παράδειγμα, συνιστά μια μη-οικονομική μορφή καταπίεσης: η λειτουργία της οποίας δεν μπορεί να αναχθεί στις εργασίες της οικονομίας (Harrison 1983:62). Αυτό έρχεται σε αντίθεση με τη μαρξιστική θεωρία, η οποία γενικά ανάγει το κράτος στις εργασίες της καπιταλιστικής οικονομίας και το υποτάσσει στα συμφέροντα της αστικής τάξης. Ο Στίρνερ προτείνει ότι ενώ το Κράτος προστατεύει την ιδιωτική περιουσία και τα συμφέροντα της αστικής τάξης, βρίσκεται επίσης από πάνω και κυριαρχεί σε αυτές τις δυνάμεις (Στίρνερ 1993:115). Για τον

Στίρνερ η πολιτική εξουσία που κατοχυρώνεται ευλαβικά στο Κράτος έχει υπεροχή έναντι της οικονομικής εξουσίας και των συναφών ταξικών συμφερόντων. Το Κράτος είναι η πρωταρχική πηγή κυριαρχίας στην κοινωνία.

Αυτή η μη-οικονομική ανάλυση του Κράτους - η προσπάθεια να αναλυθεί η κρατική εξουσία στη δική της ιδιαιτερότητα - μπορεί να θεωρηθεί ως επέκταση του αναρχικού επιχειρήματος. Αναρχικοί όπως ο Μιχαήλ Μπακούνιν και ο Πέτρος Κροπότκιν ισχυρίστηκαν πολύ πιο πριν από έναν αιώνα, ότι ο μαρξιστικός οικονομικός αναγωγισμός παραμέλησε τη σημασία της κρατικής εξουσίας. Το Κράτος, σύμφωνα με τους αναρχικούς, έχει τη δική του καταπιεστική λογική της αυτο-διαιώνισης και αυτό το έκανε, σε μεγάλο βαθμό, αυτόνομο από τις οικονομικές σχέσεις και τα ταξικά συμφέροντα. Ο Μπακούνιν υποστήριξε ότι ο μαρξισμός δίνει πολύ μεγάλη προσοχή στις *μορφές* της κρατικής εξουσίας, ενώ δεν λαμβάνει επαρκώς υπόψη τον τον τρόπο με τον οποίο η Κρατική εξουσία λειτουργεί: “Αυτοί (οι μαρξιστές), δεν γνωρίζουν ότι ο δεσποτισμός δεν έγκειται τόσο πολύ στη τη μορφή του Κράτους, αλλά στην ίδια την αρχή του Κράτους και της πολιτικής του εξουσίας” (Μπακούνιν 1984:221). Ο Κροπότκιν, επίσης, υποστηρίζει ότι πρέπει κανείς να κοιτάξει πέρα από την παρούσα μορφή του κράτους: “Και υπάρχουν και εκείνοι οι οποίοι, όπως εμείς, βλέπουν στο Κράτος, όχι μόνο στην ενεργή του μορφή και σε όλες τις μορφές της κυριαρχίας που ενδέχεται να αναλάβει, αλλά στην ίδια την ουσία, ένα εμπόδιο για την κοινωνική επανάσταση. . .” (Κροπότκιν 1943:9). Η καταπίεση και ο δεσποτισμός υπάρχουν, με άλλα λόγια, στην ίδια τη δομή και το συμβολισμό του Κράτους - δεν είναι απλώς ένα παράγωγο της ταξικής εξουσίας. Η παραμέληση αυτής της αυτονομίας και η χρησιμοποίηση του κράτους ως εργαλείου της επαναστατικής τάξης, όπως προτείνουν οι μαρξιστές, είναι επομένως επικίνδυνη. Οι αναρχικοί πιστεύουν ότι έτσι θα καταλήξουν μόνο στη διαιώνιση της κρατικής εξουσίας σε άπειρα πιο αυταρχικούς τρόπους. Έτσι, η ανάλυση του Στίρνερ του κράτους πέραν του κράτους, όπως θεσμίζεται ως *a priori* κυριαρχία πέρα από τα οικονομικά και ταξικά συμφέροντα, μπορεί να θεωρηθεί ως προέκταση της αναρχικής κριτικής των φιλοσοφιών του κράτους όπως ο Μαρξισμός.

Ο Ντελέζ επίσης τονίζει την εννοιολογική αυτονομία του Κράτους. Ενώ η έννοια του Κράτους στον Ντελέζ λειτουργεί σε πολλά διαφορετικά εννοιολογικά επίπεδα, παρ' όλα αυτά μοιράζεται με τον Στίρνερ και τους αναρχικούς την ιδέα ότι το Κράτος είναι μια αφηρημένη μορφή της εξουσίας, που δεν ταυτίζεται πλήρως με τις ιδιαίτερες συγκεκριμένες πραγματώσεις της. Ο Ντελέζ αναφέρεται σε ένα “Κράτος-μορφή” - ένα αφηρημένο μοντέλο εξουσίας:

. . . ο μηχανισμός του κράτους είναι μια συγκεκριμένη συναρμογή που πραγματώνει τη μηχανή της υπερκωδικοποίησης μιας κοινωνίας. . . Αυτή η μηχανή με τη σειρά της, δεν είναι επομένως το ίδιο το κράτος, είναι η αφηρημένη μηχανή που οργανώνει τις κυρίαρχες εκφράσεις και την καθεστηκυία τάξη της κοινωνίας, τις κυρίαρχες γλώσσες και τη γνώση, τις κομφορμιστικές δράσεις και τα συναισθήματα, τους τομείς που επικρατούν έναντι των υπολοίπων. (Ντελέζ 1987:129)

Για τον Ντελέζ το Κράτος είναι μία *αφηρημένη μηχανή* μάλλον και όχι ένας συγκεκριμένος θεσμός, η οποία ουσιαστικά “κυβερνά” μέσω πιο λεπτών θεσμών και πρακτικών κυριαρχίας. Το Κράτος *υπερκωδικοποιεί* και ρυθμίζει αυτές τις ελάχιστες κυριαρχίες, σφραγίζοντας τις με τη σφραγίδα του. Αυτό που είναι σημαντικό για αυτήν την αφηρημένη μηχανή δεν είναι η μορφή υπό την οποία εμφανίζεται, αλλά μάλλον η λειτουργία της, η οποία είναι η σύσταση ενός τομέα της εσωτερικότητας στην οποία η πολιτική κυριαρχία μπορεί να ασκηθεί. Το Κράτος μπορεί να θεωρηθεί ως μια διαδικασία της *σύλληψης* (*capture*) (Ντελέζ και Γκουαταρί 1988:436-437).

Ομοίως με τον Στίρνερ, ο Ντελέζ έρχεται σε ρήξη με τη μαρξιστική ανάλυση του Κράτους. Η λειτουργία και η προέλευση του Κράτους δεν μπορεί να εξηγηθεί πλήρως από την οικονομική ανάλυση. Το Κράτος είναι ένας μηχανισμός που κωδικοποιεί τις οικονομικές ροές και τις ροές

παραγωγής, οργανώνοντας τη λειτουργία τους. Αυτός ο μηχανισμός δεν αναδύεται ως αποτέλεσμα ενός αγροτικού τρόπου παραγωγής, όπως ισχυρίστηκε ο Μαρξ, αλλά στην πραγματικότητα είναι προγενέστερος, και προϋποτίθεται από, αυτόν τον τρόπο παραγωγής. Για τον Ντελέζ και μάλιστα για τον Στίρνερ, το Κράτος δεν μπορεί να αποδοθεί στον τρόπο παραγωγής. Στρέφοντας αυτή την παραδοσιακή μαρξιστική ανάλυση στο κεφάλι της, προτείνουν ότι ο τρόπος παραγωγής μπορεί στην πραγματικότητα να προέρχεται από το Κράτος. Όπως λέει ο Ντελέζ: “Δεν είναι το κράτος που προϋποθέτει ένα τρόπο παραγωγής· ακριβώς το αντίθετο, είναι το Κράτος που κάνει την παραγωγή ένα “τρόπο” (Ντελέζ και Γκουαταρί 1988:429). Για τον Ντελέζ υπήρξε πάντα ένα Κράτος - το *Urstaat*, ένα αιώνιο κράτος το οποίο σχηματίζεται ως πλήρη ύπαρξη, με ένα χτύπημα (Ντελέζ και Γκουαταρί 1988:437). Αυτή η μη-οικονομική ανάλυση του Κράτους ανοίγει ένα ριζοσπαστικό φιλοσοφικό έδαφος όπου η εξουσία θεωρείται η ίδια ως είναι.

Ενώ η σύλληψη του Στίρνερ και Ντελέζ του Κράτους ως αυτόνομου από τις οικονομικές ρυθμίσεις έρχεται σε ρήξη με το μαρξισμό, η απόρριψη των θεωριών του κοινωνικού συμβόλαιου για την προέλευση του Κράτους αποτελεί, επίσης, μια απόκλιση από τη φιλελεύθερη θεωρία. Ο Ντελέζ υποστηρίζει ότι η κυριαρχία του Κράτους βασίζεται σε φιλοσοφίες όπως η φιλελεύθερη θεωρία του κοινωνικού συμβόλαιου. Αυτή η μορφή θεώρησης του Κράτους νομιμοποιεί την κρατική εξουσία μέσα από τον ισχυρισμό ότι οι άνθρωποι παραδίδουν οικειοθελώς μέρος της ελευθερίας τους, σε μια αφηρημένη δύναμη εκτός αυτών, με αντάλλαγμα την ασφάλεια, κατασκευάζοντας έτσι το Κράτος ως απαραίτητο και αναπόφευκτο. Ο Ντελέζ αποφεύγει επίσης την εγγελιανή "θεολογική" θεώρηση του Κράτους που βασίζεται στη διαλεκτική της συμφιλίωσης. Κι ο Στίρνερ απορρίπτει επίσης τις φιλελεύθερες θεωρίες του Κράτους. Ισχυρίζεται ότι ο φιλελευθερισμός είναι μια φιλοσοφία που, στο όνομα της παροχής της ελευθερίας και της αυτονομίας του ατόμου, στην πραγματικότητα υποτάσσει περαιτέρω το άτομο στο κράτος και τους νόμους του. Έτσι, αντί να απελευθερώνει το άτομο από το Κράτος, ο φιλελευθερισμός στην πραγματικότητα απελευθερώνει το άτομο από άλλους δεσμούς όπως η θρησκεία, έτσι που αυτός ή αυτή μπορεί να κυριαρχείται πιο αποτελεσματικά από το Κράτος: “Πολιτική ελευθερία σημαίνει ότι η πόλη, το Κράτος, είναι ελεύθερο. Αυτό δεν αφορά την ελευθερία μου, αλλά την ελευθερία της εξουσίας που με κυβερνά και με υποδουλώνει” (Στίρνερ 1993:107). Ο Στίρνερ επιτίθεται στην υποκρισία του φιλελευθερισμού· είναι μια φιλοσοφία που παρέχει όλα τα είδη των τυπικών ελευθεριών αλλά αρνείται την ελευθερία να αμφισβητήσει αυτή την ίδια την τάξη, τους νόμους της, κ.λ.π. (Στίρνερ 1993:108). Αυτή η αποκήρυξη των φιλελεύθερων θεωριών του Κράτους και του κοινωνικού συμβολαίου έχει πολλές ομοιότητες με τον αναρχισμό, που επίσης απορρίπτει αυτές τις φιλοσοφίες αιτιολόγησης του κράτους. Ωστόσο, όπως θα υποστηρίξω, είναι ακριβώς σε αυτή την κριτική της φιλοσοφίας του κράτους που ο Στίρνερ και ο Ντελέζ πάνε πέρα από τα εννοιολογικά όρια του παραδοσιακού αναρχισμού και αναπτύσσουν μια μετά-ανθρωπιστική, αντι-ουσιοκρατική πρόκληση του Κράτους.

II. Η σκέψη του Κράτους

Για τον Στίρνερ, λόγοι όπως η ηθική και η ορθολογικότητα είναι *έμμονες ιδέες ή φαντάσματα*. Είναι φαντάσματα, ιδεολογικές αφαιρέσεις που παρόλα αυτά έχουν πραγματικά πολιτικά αποτελέσματα – παρέχουν στο κράτος την τυπική δικαιολογία για την κυριαρχία του. Ο Koch υποστηρίζει ότι η επίθεση του Στίρνερ στις έμμονες ιδέες αντιπροσωπεύει μία αποφασιστική ρήξη με τη μεταφυσική της δυτικής σκέψης, εκθέτοντας τη δύναμη πίσω από αυτές τις κυρίαρχες ιδέες και τις “υπερβατικές μάσκες” (Koch 1997:101). Αυτή η δύναμη έχει αντληθεί από το άτομο και κρατιέται από πάνω του. Η κυριαρχία της ηθικής, για παράδειγμα, συνδέεται στενά με την πολιτική εξουσία, διατηρώντας τη συνεχόμενη ύπαρξη του κράτους της αστυνομίας (Στίρνερ 1993:241). Για τον Στίρνερ η ηθική δεν είναι μόνο μία μυθοπλασία που προέρχεται από το χριστιανικό ιδεαλισμό, αλλά επίσης ένας λόγος που καταπιέζει το άτομο. Βασίζεται στη βεβήλωση της ατομικής βούλησης - του *Εγώ*. Η Ηθική είναι απλώς το περίσσειμα του Χριστιανισμού, μόνο με μια νέα ανθρωπιστική ενδυμασία: “Η ηθική πίστη είναι εξίσου φανατική με τη θρησκευτική πίστη!” (Στίρνερ 1993:46). Η ηθική έχει γίνει η νέα θρησκεία - μια κοσμική θρησκεία - απαιτώντας την ίδια τυφλή υπακοή. Για τον Στίρνερ, το Κράτος είναι η νέα Εκκλησία - η νέα ηθική και ορθολογική αρχή που ασκείται πάνω στο άτομο (Στίρνερ 1993:23). Ομοίως η ορθολογικότητα μπορεί επίσης να θεωρηθεί ως ένας λόγος που διαιώνίζει την κρατική εξουσία. Οι ορθολογικές αλήθειες πάντα κατέχονται πάνω από τις ατομικές προοπτικές και αυτός είναι ένας άλλος τρόπος υποταγής του ατομικού *Εγώ* σε μια αφηρημένη δύναμη πάνω από αυτόν ή αυτήν. Όπως με την ηθική, η ορθολογική αλήθεια έχει γίνει ιερή, απόλυτη, και αφαιρέθηκε από το άτομο (Στίρνερ 1993:353). Έτσι για το Στίρνερ, η ηθική και η ορθολογικότητα είναι λόγοι του Κράτους, και η λειτουργία τους, αντί να μας απελευθερώνει από την κυριαρχία, χρησιμεύει στο να προωθήσει παραπέρα την υποταγή του ατόμου στην εξουσία του Κράτους. Ως εκ τούτου, σύμφωνα με το Στίρνερ, προκειμένου κάποιος να διεξάγει πόλεμο με το κράτος πρέπει να διεξάγει, επίσης, και πόλεμο,, στις αρχές που παρέχουν στην πολιτική εξουσία μια ηθική και ορθολογική βάση.

Ο Ντελέζ επίσης ξεσκεπάζει τις μορφές και τις δομές σκέψης που επιβεβαιώνουν την Κρατική εξουσία. Όπως και ο Στίρνερ, ο Ντελέζ θεωρεί ότι η σκέψη είναι συνένοχη στην κυριαρχία του Κράτους, παρέχοντας του ένα νόμιμο έδαφος και συναίνεση: “Μόνο η σκέψη είναι σε θέση να επινοήσει τη φαντασία του Κράτους που είναι καθολική λόγω δικαίου, η ανύψωση του Κράτους σε μία *de jure* οικουμενικότητα” (Ντελέζ και Γκουαταρί 1988:375). Η ορθολογικότητα είναι ένα παράδειγμα της *σκέψης του Κράτους*. Ο Ντελέζ πάει ένα βήμα παραπέρα από τον Στίρνερ: αντί να βλέπει ορισμένες μορφές σκέψης να δανείζουν απλά ορθολογική και ηθική εξουσία στο Κράτος, υποστηρίζει ότι ο ορθολογικός και ηθικός λόγος στην πραγματικότητα διαμορφώνουν μέρος της συναρμογής του Κράτους. Το Κράτος δεν είναι μόνο μια σειρά από πολιτικούς θεσμούς, και πρακτικές, αλλά περιλαμβάνει επίσης μια πολλαπλότητα κανόνων, τεχνολογιών, λόγων, πρακτικών, μορφών σκέψης, και γλωσσικών δομών. Δεν είναι μόνο ότι αυτοί οι λόγοι που παράσχουν μια δικαιολογία για το Κράτος - είναι οι ίδιοι εκδηλώσεις της κρατικής μορφής στη σκέψη. Το Κράτος είναι εμμενές στη σκέψη, δίνοντας το έδαφος, το λόγο – παρέχοντας του ένα μοντέλο που καθορίζει “το στόχο, τα μονοπάτια, τους αγωγούς, τα κανάλια, τα όργανα. . .” (Ντελέζ και Γκουαταρί 1988:434). Το Κράτος έχει διεισδύσει και κωδικοποιήσει τη σκέψη, ιδίως την ορθολογική σκέψη. Εξαρτάται τόσο από τους ορθολογικούς λόγους για τη νομιμοποίηση και τη λειτουργία του, αλλά και με τη σειρά του καθιστά αυτούς τους λόγους δυνατούς. Η ορθολογική σκέψη είναι η φιλοσοφία του Κράτους: “Η κοινή λογική, η ενότητα όλων των σχολών στο κέντρο της *Cogito*, είναι η συναίνεση του κράτους εγειρόμενη ως απόλυτη” (Ντελέζ και Γκουαταρί 1988:376). Είναι μόνο με την απελευθέρωση της σκέψης από αυτό τον ηθικό και λογικό αυταρχισμό που μπορούμε να απελευθερώσουμε τους εαυτούς μας από το Κράτος (Ντελέζ 1987:23).

Για τον Ντελέζ το μοντέλο της σκέψης του Κράτους είναι ότι αποκαλεί δεντρώδης (aborescent) λογική (Ντελέζ 1987:25). Η δεντρώδης λογική είναι ένα εννοιολογικό μοντέλο ή μία “εικόνα” που προκαθορίζει τη σκέψη σε μια ορθολογιστική βάση. Βασίζεται στο σύστημα της ρίζας και του δέντρου: υπάρχει μία κεντρική μονάδα, αλήθεια ή ουσία - όπως η ορθολογικότητα - η οποία είναι η ρίζα, και η οποία καθορίζει την ανάπτυξη των “κλαδιών”. Ο Ντελέζ λέει:

. . . τα δέντρα δεν είναι μια μεταφορά, αλλά μια εικόνα της σκέψης, μια λειτουργία, ένας ολόκληρος μηχανισμός που φυτεύεται στη σκέψη για να την κάνει να πορευτεί σε μια ευθεία γραμμή και να παράγει διάσημες σωστές ιδέες. Υπάρχουν όλα τα είδη των χαρακτηριστικών στο δέντρο: υπάρχει ένα σημείο προέλευσης, ο σπόρος ή το κέντρο· είναι μια δυαδική μηχανή ή αρχή της διχοτόμησης, η οποία συνεχώς διαιρείται και αναπαράγεται σε διακλαδώσεις, τα σημεία του δεντρώματος της.” (Ντελέζ 1987:25)

Η σκέψη είναι παγιδευμένη σε δυαδικές ταυτότητες όπως μαύρο / άσπρο, αρσενικό / θηλυκό, ετερο / ομοφυλόφιλο. Η σκέψη πρέπει πάντοτε να ξεδιπλώνεται σύμφωνα με μια διαλεκτική λογική και είναι έτσι παγιδευμένα σε δυαδικές διαιρέσεις που αρνούνται τη διαφορά και την πολλαπλότητα (Ντελέζ 1987:128). Για τον Ντελέζ το μοντέλο αυτό της σκέψης είναι επίσης το μοντέλο της πολιτικής εξουσίας - ο αυταρχισμός του ενός είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τον αυταρχισμό της άλλης: “Η εξουσία είναι πάντα ριζωματική/δενδρώδης” (Ντελέζ 1987:25).

Έτσι, αντί αυτού του εξουσιαστικού μοντέλου της σκέψης, ο Ντελέζ προτείνει ένα *ριζωματικό (rhizomatic)* μοντέλο που αποφεύγει τις ουσίες, τις ενότητες και τη δυαδική λογική, και αναζητά τις πολλαπλότητες, τις πληθυντικότητες και το γίνεσθαι (becomings). Το ριζωμα είναι μια εναλλακτική, μη εξουσιαστική “εικόνα” της σκέψης, βασισμένη στη μεταφορά του χόρτου, το οποίο μεγαλώνει τυχαία και αδιόρατα, σε αντίθεση με την ομαλή ανάπτυξη του δεντρώδους συστήματος. Ο σκοπός του ριζώματος είναι να επιτρέψει στη σκέψη “να αποτινάξει το μοντέλο της, να κάνει το γρασίδι της να μεγαλώνει - ακόμα και σε τοπικό επίπεδο στο περιθώριο” (Ντελέζ και Γκουαταρί 1988:24). Το ριζωμα, υπό την έννοια αυτή, αψηφά την ίδια την ιδέα ενός μοντέλου: είναι μια ατελείωτη, τυχαία πολλαπλότητα των συνδέσεων, η οποία δεν κυριαρχείται από ένα ενιαίο κέντρο ή τόπο, αλλά είναι αποκεντρωμένη και πληθυντική. Περιλαμβάνει τέσσερα χαρακτηριστικά: *σύνδεση, ετερογένεια, πολλαπλότητα και ρήξη* (Ντελέζ και Γκουαταρί 1988:7). Απορρίπτει τις δυαδικές διαιρέσεις και ιεραρχίες, και δεν διακυβερνάται από μια εκτυλισσόμενη, διαλεκτική λογική. Έτσι ανακρίνει τις αφαιρέσεις που κυβερνούν τη σκέψη, που αποτελούν τη βάση των διαφόρων λόγων της γνώσης και ορθολογισμού. Με άλλα λόγια, η ριζωματική σκέψη είναι η σκέψη που αψηφά την εξουσία, αρνείται να περιορίζεται από αυτήν – η ριζωματική “δεν θα αφήσει σε κανέναν, σε οποιαδήποτε δύναμη, να “θέσει” ερωτήσεις ή να “ορίσει” προβλήματα” (Ντελέζ και Γκουαταρί 1988:24).

Θα μπορούσε κάποιος να υποστηρίξει εδώ πως η επίθεση του Στίρνερ στις αφαιρέσεις, τις ουσίες, και τις έμμονες ιδέες, είναι ένα παράδειγμα της ριζωματικής σκέψης. Όπως και ο Ντελέζ, κι ο Στίρνερ ψάχνουν για πολλαπλότητες και ατομικές διαφορές, αντί για αφαιρέσεις και ενότητες. Οι αφαιρέσεις, όπως η αλήθεια, η λογική, η ανθρώπινη ουσία, είναι εικόνες οι οποίες, για αυτούς τους στοχαστές, αρνούνται την πληθυντικότητα και παραμορφώνουν τη διαφορά σε ομοιότητα. Ο Koch σχολιάζει την περιφρόνηση τους Στίρνερ για υπερβατικές έμμονες ιδέες. Ωστόσο, θα έλεγα ότι ο Στίρνερ εδώ εφευρίσκει μια νέα μορφή σκέψης που δίνει έμφαση στην πολλαπλότητα, την πληθυντικότητα την ατομικότητα πάνω από την καθολικότητα και την υπερβατικότητα. Αυτή η αντι-ουσιοκρατική, αντι-καθολική σκέψη προβλέπει την προσέγγιση του Ντελέζ. Επιπλέον, αυτό το αντι-ουσιοκρατικό, αντι-θεμελιωτικό (foundationalist) ύφος της σκέψης έχει ριζοσπαστικές συνέπειες για την πολιτική φιλοσοφία. Ο πολιτικός στίβος δεν μπορεί πλέον να συντάσσεται σύμφωνα με τις παλιές γραμμές μάχης του Κράτους και του αυτόνομου, λογικού υποκείμενου που

αντιστέκεται. Αυτό επειδή μια επανάσταση μπορεί να σχηματίζει πολλαπλές συνδέσεις, συμπεριλαμβανομένων των συνδέσεων με την ίδια δύναμη που θεωρητικά αντιτίθεται: “Αυτές οι γραμμές δένονται η μία στην άλλη. Αυτός είναι ο λόγος που ποτέ δεν μπορεί κάποιος να θέσει ένα δυισμό ή μια διχοτόμηση, ακόμη και στην στοιχειώδη μορφή του καλού και του κακού” (Ντελέζ και Γκουαταρί 1988:9). Έτσι, σύμφωνα με την κριτική των ορθολογικών και ηθικών λόγων, τόσο ο Στίρνερ όσο και ο Ντελέζ θα δούν τις πολιτικές θεωρίες που βασίζονται σε μια ορθολογική κριτική του Κράτους, να είναι μορφές σκέψης που στην πραγματικότητα επιβεβαιώνουν, παρά αντιστέκονται, στην Κρατική εξουσία. Τέτοιες θεωρίες, επειδή δεν αμφισβητούν την ουσιοκρατική διάκριση μεταξύ ορθολογικότητας και ανορθολογικότητας, και επειδή βλέπουν το κράτος ως θεμελιωδώς ανορθολογικό, παραμελούν το γεγονός ότι το Κράτος έχει ήδη καταλάβει τον ίδιο τον ορθολογικό λόγο. Με άλλα λόγια, το να αμφισβητήσουμε την ορθολογική βάση του Κράτους, να πούμε ότι η Κρατική εξουσία είναι “παράλογη” ή “ανήθικη”, δεν αποτελεί απαραίτητα μια υπονόμηση του Κράτους, αλλά αντ' αυτού μπορεί να είναι μια επιβεβαίωση της δύναμής του. Αφήνει την κρατική εξουσία άθικτη υποβάλλοντας την επαναστατική δράση στις ορθολογικές και ηθικές διαταγές που τη διοχετεύουν σε κρατικές φόρμες. Εάν το Κράτος οφείλει να ξεπεραστεί πρέπει κανείς να εφεύρει νέες μορφές πολιτικής που δεν επιτρέπουν στον εαυτό τους να συλληφθούν από τη λογική: “η πολιτική είναι ενεργός πειραματισμός εφόσον δεν ξέρουμε εκ των προτέρων τον τρόπο που μία γραμμή πρόκειται να στρίψει”(Deleuze 1987:137). Θα ασχοληθώ με το ζήτημα της αντίστασης αργότερα.

Έτσι, για τον Ντελέζ και τον Στίρνερ μια φιλοσοφία όπως ο αναρχισμός, η οποία θέτει μια κριτική της εξουσίας [ως αρχής] του Κράτους, που βασίζεται σε ηθικές και ορθολογικές αρχές, θα επιβεβαιώσει την Κρατική εξουσία [ως δύναμη]. Ο παραδοσιακός αναρχισμός βλέπει το Κράτος ως βαθύτατα ανήθικο και ανορθολογικό, και κατασκευάζει μια μανιχαϊστική διχοτόμηση ανάμεσα στο Κράτος και το ουσιοκρατικά ηθικό, ορθολογικό υποκείμενο που αντιστέκεται σε αυτή την εξουσία (Μπακούνιν 1984:212). Όπως έχω υποστηρίξει, όμως, η αντι-κρατική σκέψη των Ντελέζ και Στίρνερ πηγαίνει πέρα από τις κατηγορίες του παραδοσιακού αναρχισμού ακριβώς στο σημείο αυτό. Για τους δύο αυτούς στοχαστές οι ίδιες οι ιδέες της ουσίας, του κέντρου, και των ορθολογικών και ηθικών βάσεων – οι αρχές στις οποίες βασίζεται η αναρχική κριτική της εξουσίας – είναι οι ίδιες εξουσιαστικές δομές που προσφέρονται καθεαυτές για πολιτική κυριαρχία. Με άλλα λόγια, ο Στίρνερ και ο Ντελέζ, με διαφορετικούς τρόπους, έχουν προχωρήσει πέρα από τα όρια της αναρχικής κριτικής της εξουσίας, που γυρίζει πίσω στον εαυτό της. Έχουν φέρει την κριτική της κρατικής εξουσίας σε μια αρένα στην οποία οι αναρχικοί δεν μπορούσαν να πάνε - αυτή της καθεαυτού ορθολογικής σκέψης, ερχόμενοι σε ρήξη με τις κατηγορίες του ανθρωπιστικού Διαφωτισμού που δεσμεύουν τον αναρχισμό. Σε αντίθεση με τους αναρχικούς, ο Ντελέζ και ο Στίρνερ δεν μας επιτρέπουν το προνόμιο αυτής της αυστηρής αντίθεσης μεταξύ της ανορθολογικής, ανήθικης, διαφθαρμένης εξουσίας του Κράτους, και της ορθολογικής, ηθικής ουσίας του ανθρώπινου υποκειμένου. Δεν επιτρέπουν, με άλλα λόγια, το αμόλυντο σημείο αναχώρησης της ανθρώπινης υποκειμενικότητας που βρίσκεται στο κέντρο της αναρχικής κριτικής της εξουσίας.

III. Το υποκείμενο της Επιθυμίας

Η κριτική του Στίρνερ και Ντελέζ του ανθρωπισμού του Διαφωτισμού που ενημερώνει τον αναρχισμό μπορεί να ειπωθεί πιο καθαρά στην αποδόμηση της έννοιας του ουσιοκρατικού υποκειμένου. Το έργο του Στίρνερ είναι η απόρριψη της ιδέας μίας ουσιοκρατικής ανθρώπινης υποκειμενικότητας, μιας ανθρώπινης ουσίας που δεν επηρεάζεται από την εξουσία. Όπως υποστήριξε ο Koch, η ρήξη του Στίρνερ με τον ανθρωπισμό του Διαφωτισμού αποτελούσε ένα νέο θεωρητικό έδαφος πέρα από τον κλασικό αναρχισμό - ένα πεδίο που προέβλεψε τον μεταδομισμό. Η σκέψη του Στίρνερ αναπτύχθηκε ως κριτική του ανθρωπισμού του Φόουερμπαχ. Ο Λουντβιχ Φόουερμπαχ πίστευε ότι η θρησκεία αποξενώνει, διότι απαιτήσε ο Άνθρωπος να παραιτηθεί από τις ιδιότητες και τις δυνάμεις του μέσω της προβολής τους σε έναν αφηρημένο σχήμα του Θεού, επομένως εκτοπίζοντας τον ουσιαστικό εαυτό του, αφήνοντας τον να αποξενωθεί και να υποτιμηθεί (Φόουερμπαχ 1957:27-28). Ο Φόουερμπαχ βλέπει τη βούληση, την καλοσύνη και την ορθολογική σκέψη, ως τα ουσιαστικά χαρακτηριστικά που έχουν αφαιρεθεί από τον Άνθρωπο· τα κατηγορήματα του Θεού ήταν στην πραγματικότητα μόνο τα κατηγορήματα του Ανθρώπου ως είδος. Έτσι, ισχυριζόμενος ότι οι ιδιότητες που έχουμε αποδώσει στον Θεό ή στο Απόλυτο είναι πραγματικά οι ιδιότητες του Ανθρώπου, ο Φόουερμπαχ έχει κάνει τον Άνθρωπο μια πανίσχυρη οντότητα καθεαυτή. Ο Φόουερμπαχ ενσαρκώνει το ανθρωπιστικό έργο του Διαφωτισμού για την αποκατάσταση του Ανθρώπου στη δικαιοματική του θέση στο κέντρο του σύμπαντος - για να κάνει το “ανθρώπινο, θείο, το πεπερασμένο άπειρο.”

Ωστόσο, αυτή ακριβώς την προσπάθεια να αντικαταστήσει τον Θεό με τον Άνθρωπο καταδικάζει ο Στίρνερ. Σύμφωνα με τον Στίρνερ, ο Φόουερμπαχ, ενώ ισχυρίζεται ότι έχει ανατρέψει τη θρησκεία, απλώς αντιστρέφει τη σειρά του υποκειμένου και του κατηγορήματος, χωρίς να υπονομεύεται η ίδια η κατηγορία της θρησκευτικής αρχής (Στίρνερ 1993:58). Η αλλοτριωτική κατηγορία του Θεού διατηρείται και στερεοποιείται εδραιώνοντας την στον Άνθρωπο. Ο Άνθρωπος γίνεται, με άλλα λόγια, το υποκατάστατο της Χριστιανικής ψευδαισθήσης. Ο Φόουερμπαχ, υποστηρίζει ο Στίρνερ, είναι ο αρχιερέας μιας νέας θρησκείας - του ανθρωπισμού: “Η ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ θρησκεία είναι μόνο η τελευταία μεταμόρφωση της χριστιανικής θρησκείας” (Στίρνερ 1993:176). Με την παραγωγή ορισμένων χαρακτηριστικών και ιδιοτήτων που είναι ουσιαστικά στον άνθρωπο, ο Φόουερμπαχ έχει αποξενώσει αυτούς στους οποίους δεν βρίσκονται αυτές οι ιδιότητες. Το άτομο βρίσκει τον εαυτό του να υποτάσσεται σε μία νέα σειρά απόλυτων - τον Άνθρωπο και την Ανθρώπινη ουσία. Για τον Στίρνερ, ο Άνθρωπος είναι εξίσου καταπιεσμένος όπως κι ο Θεός: “ο Φόουερμπαχ πιστεύει, ότι αν εξανθρωπίσει το θείο, θα έχει βρει την αλήθεια. Όχι, αν ο Θεός μας έχει δώσει τον πόνο, ο “Άνθρωπος” είναι σε θέση να μας τσιμπήσει ακόμα πιο βασανιστικά” (Στίρνερ 1993:174). Ακριβώς όπως ο Θεός ήταν μια δύναμη που καταπίεζε το ατομικό εγώ, τώρα είναι η ανθρώπινη ουσία, και “ο φόβος του Ανθρώπου είναι απλώς μια τροποποιημένη μορφή του φόβου του Θεού” (Στίρνερ 1993:185). Για τον Στίρνερ η ανθρώπινη ουσία είναι η νέα νόρμα που καταδικάζει τη διαφορά. Ο ανθρωπισμός, είναι ένας λόγος της κυριαρχίας - έχει δημιουργήσει, σύμφωνα με τα λόγια του Στίρνερ, “μια νέα φεουδαρχία, υπό την επικυριαρχία του “Άνθρώπου” (Στίρνερ 1993:341). Ο Άνθρωπος και η ανθρωπότητα κατασκευάστηκαν στον ανθρωπιστικό λόγο ως βασικές νόρμες με τις οποίες τα άτομα πρέπει να συμμορφώνονται, και σύμφωνα με τις οποίες η διαφορά περιθωριοποιείται:

Όρισα τι είναι ο “Άνθρωπος” και αυτό που ενεργεί “πραγματικά με ανθρώπινο” τρόπο, και εγώ απαιτώ από τον καθένα ότι αυτός ο νόμος θα γίνει κανόνας και ιδανικό για να τον ίδιο· διαφορετικά θα εκτεθεί ο ίδιος ως “αμαρτωλός και εγκληματίας”. (Στίρνερ 1993:204)

Ο Στίρνερ χάραξε μια νέα λειτουργία της εξουσίας που ξέφυγε από τις κλασικές φιλοσοφίες του

Διαφωτισμού όπως ο αναρχισμός. Περιγράφει μια διαδικασία *υποκειμενοποίησης*, στην οποία η εξουσία λειτουργεί, όχι με την καταστολή του Ανθρώπου, αλλά με την κατασκευή του ως πολιτικού υποκειμένου και τη διακυβέρνηση μέσω αυτής. Ο Άνθρωπος συνίσταται ως τόπος της εξουσίας, μία πολιτική ενότητα μέσω της οποίας το κράτος κυριαρχεί στο άτομο (Στίρνερ 1993:180). Το Κράτος απαιτεί ότι το άτομο συμμορφώνεται με μια συγκεκριμένη ουσιοκρατική ταυτότητα ώστε μπορεί να γίνει μέρος της κοινωνίας του Κράτους, ως εκ τούτου, κυριαρχούμενης: “Έτσι το Κράτος προδίδει την έχθρα του για μένα, απαιτώντας να είμαι Άνθρωπος. . . επιβάλλει το να είμαι Άνθρωπος πάνω μου σαν καθήκον” (Στίρνερ 1993:179). Ο Στίρνερ έχει έρθει σε ρήξη με την παραδοσιακή ανθρωπιστική οντολογία που έβλεπε το ατομικό εγώ και την ανθρώπινη ουσία ως ξεχωριστές και σε αντίθεση οντότητες. Η ανθρωπότητα δεν είναι μια υπερβατική ουσία που δημιουργείται από φυσικούς νόμους που η εξουσία έρχεται να καταπιέσει, όπως πίστευαν οι αναρχικοί. Μάλλον πρόκειται για ένα κατασκεύασμα της εξουσίας ή, τουλάχιστον, μία κατασκευή λόγου που μπορεί να γίνει για να εξυπηρετήσει τα συμφέροντα της εξουσίας.

Είναι αυτή η υπονόμηση της οντολογίας του ανθρωπισμού του Διαφωτισμού που επιτρέπει στους μετα-δομιστές όπως ο Ντελέζ να δούν την πολιτική με έναν εντελώς νέο τρόπο. Όπως και ο Στίρνερ, ο Ντελέζ βλέπει το ανθρώπινο υποκείμενο να είναι ένα αποτέλεσμα της εξουσίας και όχι μία ουσιαστική και αυτόνομη ταυτότητα. Η υποκειμενικότητα είναι κατασκευασμένη με τέτοιο τρόπο που η επιθυμία της γίνεται η επιθυμία για το κράτος. Σύμφωνα με τον Ντελέζ, το Κράτος, όπου κάποτε λειτουργούσε μέσω ενός ογκώδους κατασταλτικού μηχανισμού, τώρα δεν το χρειάζεται πλέον - λειτουργεί μέσω της αυτο-κυριαρχίας του υποκειμένου. Το υποκείμενο γίνεται ο δικός του νομοθέτης:

. . . όσο περισσότερο υπακούς στις δηλώσεις της κυρίαρχης πραγματικότητας, τόσο περισσότερο θα διατάσσεις ως ομιλών υποκείμενο μέσα στη διανοητική πραγματικότητα, γιατί τελικά “μόνο υπακούς τον εαυτό σου. . . Μια νέα μορφή δουλείας έχει εφευρεθεί, να είναι κάποιος δούλος για τον εαυτό του. . . (Ντελέζ και Γκουαταρί 1988:162)

Για τον Ντελέζ η επιθυμία διοχετεύεται προς το κράτος μέσω της πρόθυμης υποταγής μας στην Οιδιπόδεια εκπροσώπηση. Ο Οιδίποδας είναι η άμυνα του Κράτους ενάντια στην ανεμπόδιστη επιθυμία (Ντελέζ 1987:88). Στην πραγματικότητα, ο Ντελέζ θεωρεί την ψυχανάλυση ως τη νέα εκκλησία, το νέο βωμό πάνω στον οποίο εμείς οι ίδιοι θυσιάζουμε τον εαυτό μας, όχι πλέον στον Θεό, αλλά στον Οιδίποδα. Οι ψυχαναλυτές είναι “οι τελευταίοι ιερείς” (Ντελέζ 1987:81). Έτσι, ενώ για το Στίρνερ η θρησκεία του κράτους είναι ο ανθρωπισμός και ο ανθρωπιστής Άνθρωπος, για τον Ντελέζ η θρησκεία του κράτους είναι ο Οιδίποδας. Η Οιδιπόδεια εκπροσώπηση δεν καταστέλλει την επιθυμία ως τέτοια, αλλά μάλλον την κατασκευάζει με τέτοιο τρόπο ώστε να πιστεύει ότι πρέπει να καταστέλλεται, να βασίζεται στην αρνητικότητα, την ενοχή και την απουσία (Ντελέζ και Γκουαταρί 1977:116). Έτσι η οιδιπόδεια καταστολή είναι απλώς η μάσκα για την πραγματική κυριαρχία της επιθυμίας. Η Επιθυμία “καταπιέζεται” με αυτόν τον τρόπο, επειδή αδέσμευτη αποτελεί απειλή για το Κράτος - είναι ουσιαστικά επαναστατική: “. . . δεν υπάρχει, μια επιθυμητική μηχανή ικανή να συναρμολογηθεί χωρίς να κατεδαφίσει ολόκληρους κοινωνικούς τομείς” (Ντελέζ και Γκουαταρί 1977:116). Ο Ντελέζ υποστηρίζει ότι ο Οιδίποδας εξατομικεύει αυτή την επιθυμία αποκόπτοντας την από τις πιθανές συνδέσεις και φυλακίζοντας την, μέσα στο ατομικό υποκείμενο. Με τον ίδιο τρόπο ο Στίρνερ θεωρεί ότι το ουσιοκρατικό ανθρώπινο υποκείμενο φυλακίζει το εγώ, προσπαθώντας να συλλάβει τις πολλαπλότητες και τα τις ροές σε μία απλή έννοια.

Το ζήτημα της επιθυμίας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην πολιτική σκέψη τόσο του Ντελέζ όσο και του Στίρνερ, και θα έλεγα ότι είναι αδύνατο να κατανοήσουμε τη ριζοσπαστική προσέγγιση τους στην πολιτική χωρίς να ληφθεί υπόψη αυτή η έννοια. Για τους στοχαστές αυτούς εμείς οι ίδιοι

μπορούμε να επιθυμούμε τη δική μας κυριαρχία, όπως ακριβώς μπορούμε να επιθυμούμε την ελευθερία μας . Ο Ντελέζ λέει:

Στην ερώτηση “Πώς η επιθυμία μπορεί να επιθυμεί την δική της καταπίεση, πώς μπορεί να επιθυμεί τη δουλεία της;” απαντάμε ότι οι εξουσίες που συντρίβουν την επιθυμία, ή που την υποτάσσουν, οι ίδιες αποτελούν ήδη μέρος των συναρμογών της επιθυμίας:. . . (Ντελέζ 1987:133)

Παρόμοια για τον Στίρνερ, η επιθυμία δεν καταπιέζεται ή απορρίπτεται - μάλλον διοχετεύεται προς το Κράτος: “Το ίδιο το κράτος προσπαθεί να δαμάσει τον Άνθρωπο που επιθυμεί· με άλλα λόγια, αποσκοπεί στο να κατευθύνει την επιθυμία του αυτή στο κράτος μόνο, και να περιέχει αυτή την επιθυμία με ότι αυτό προσφέρει” (Στίρνερ 1993:312). Έτσι, η επιθυμία για τον Στίρνερ συνίσταται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να καθίσταται επιθυμία για το Κράτος. Με αυτόν τον τρόπο η κυριαρχία του Κράτους γίνεται δυνατή μέσω της συνηγορίας μας - με την *επιθυμία* μας για την εξουσία (Στίρνερ 1993:312). Όπως και ο Ντελέζ, ο Στίρνερ δεν ενδιαφέρεται τόσο πολύ για την ίδια την εξουσία, αλλά για τους λόγους που επιτρέπουμε στους εαυτούς μας να κυριαρχούνται από την εξουσία. Θέλει να μελετήσει τους τρόπους με τους οποίους μπορούμε να συμμετέχουμε στη δική μας καταπίεση, και να δείξει ότι η εξουσία δεν αφορά μόνο οικονομικά ή πολιτικά ζητήματα - είναι, επίσης, ριζωμένη, σε ψυχολογικές ανάγκες. Έχει ενσωματώσει την ίδια, τη μορφή των αφηρημένων ιδεών, όπως το Κράτος, την ανθρώπινη ουσία και την ηθική, βαθιά μέσα στη συνείδηση μας. Η κυριαρχία του Κράτους, ο Στίρνερ υποστηρίζει, εξαρτάται από την προθυμία μας να το αφήσουμε να μας κυριαρχήσει:

Το Κράτος δεν είναι νοητό χωρίς την αρχοντιά και την υποτέλεια (υποταγή). Για το Κράτος θα πρέπει να θέλει να είναι άρχοντας όλων όσων αγκαλιάζει, και αυτή η θέληση καλείται η “θέληση του Κράτους”. “Αυτός που, για να κρατήσει το δικό του, πρέπει να υπολογίζει στην απουσία βούλησης σε άλλους είναι ένα πράγμα που πραγματοποιείται από αυτούς τους άλλους, όπως ο κύριος είναι ένα πράγμα που φτιάχνεται από τους υπηρέτες του. Εάν η υποτακτικότητα σταματούσε, θα τελείωναν όλα με την εξοχότητα. (Στίρνερ 1993:195-6)

Ο Στίρνερ υποστηρίζει ότι το ίδιο το Κράτος είναι ουσιαστικά μια αφαίρεση: υπάρχει μόνο επειδή επιτρέπουμε να υπάρχει και γιατί εγκαταλείπουμε σε αυτό την εξουσία μας, με τον ίδιο τρόπο που εμείς δημιουργούμε το Θεό εγκαταλείποντας την εξουσία μας στη διάθεση του, και την τοποθετούμε έξω από τον εαυτό μας. Αυτό που είναι πιο σημαντικό από τον φορέα του Κράτους είναι η «Κυβερνώσα αρχή” - είναι η ιδέα του Κράτους που μας καταπιέζει (Στίρνερ 1993:226). Η εξουσία του Κράτους βασίζεται πραγματικά πάνω στη δύναμη μας. Θα είναι το Κράτος κυρίαρχο αν κάποιος αρνηθεί να υπακούσει, αν αρνηθεί να παραδώσει την εξουσία του σε αυτό; Δεν είναι αναμφισβήτητο ότι κάθε είδους κυβέρνησης εξαρτάται από την προθυμία μας να την αφήσουμε να μας κυβερνήσει; Η πολιτική εξουσία δεν μπορεί να στηριχτεί αποκλειστικά στον καταναγκασμό. Χρειάζεται τη βοήθειά μας, τη βούλησή μας να υπακούσουμε. Είναι μόνο και μόνο για το λόγο ότι το άτομο δεν έχει αναγνωρίσει αυτή τη δύναμη, επειδή ταπεινώνεται το ίδιο μπροστά στο ιερό, μπροστά στην εξουσία, που το κράτος εξακολουθεί να υπάρχει (Στίρνερ 1993:284).

Έτσι, τόσο για το Στίρνερ όσο και τον Ντελέζ το κράτος θα πρέπει να ξεπεραστεί ως ιδέα πριν μπορέσουμε να το υπερβούμε στην πραγματικότητα. Αυτός είναι ο μόνος τρόπος για να διασφαλιστεί ότι ένα νέο Κράτος δεν θα ξεφυτρώσει στη θέση του παλιού. Αυτό ήταν και το βασικό μέλημα του αναρχισμού. Ωστόσο, σύμφωνα με αυτό το επιχείρημα, ο κλασικός αναρχισμός αποτυχαίνει να θεωρήσει επαρκώς το πρόβλημα της εξουσίας, της υποκειμενικότητας και της επιθυμίας. Δεδομένου όπως ο Στίρνερ και ο Ντελέζ έχουν δείξει, ότι όχι μόνο η Κρατική εξουσία συνδέεται με τους ηθικούς και τους ορθολογικούς λόγους, αλλά επίσης, συνδέεται κατά κύριο λόγο

με την ιδέα του αυτόνομου ανθρωπιστικού υποκειμένου – τον ακρογωνιαίο λίθο της αναρχικής σκέψης. Αυτό που οι κλασικοί αναρχικοί δεν προβλέψαν ήταν η λεπτή συνενοχή μεταξύ του επιθυμητικού υποκείμενου και της εξουσία που τον/την καταπιέζει. Αυτό είναι το φάντασμα που στοιχειώνει την επαναστατική θεωρία. Έτσι, ο Στίρνερ κι ο Ντελέζ υπερβαίνουν την προβληματική του κλασικού αναρχισμού από την αποκάλυψη των δεσμών μεταξύ της ανθρώπινης ουσίας και της εξουσίας, και από την αναγνώριση των αυταρχικών δυνατοτήτων της επιθυμίας. Είναι σαφές λοιπόν ότι η αντίσταση κατά της κρατικής εξουσίας, πρέπει να εργαστεί σε διαφορετικές γραμμές από εκείνες που προβλέπονται από τους κλασικούς αναρχικούς.

IV. Αντίσταση

Έτσι, τόσο για τον Στίρνερ όσο και για τον Ντελέζ, η κυριαρχία του Κράτους λειτουργεί, όχι μόνο μέσω των κοινωνικών θεωριών του συμβολαίου, την ηθική και τους ορθολογικούς λόγους, αλλά πιο ουσιαστικά μέσω της ίδιας της ανθρωπιστικής επιθυμίας. Το ερώτημα πρέπει να είναι είναι πώς, αν είμαστε τόσο περίπλοκα συνδεδεμένοι με το Κράτος, θα αντισταθούμε στην κυριαρχία του; Για τον Στίρνερ και τον Ντελέζ, η αντίσταση στο κράτος πρέπει να λαμβάνει χώρα στο επίπεδο των σκέψεων, των ιδεών μας και πιο ριζικά των επιθυμιών μας. Πρέπει να μάθουμε να σκεφτόμαστε πέρα από το παράδειγμα του Κράτους. Η επαναστατική δράση στο παρελθόν απέτυχε επειδή παρέμεινε παγιδευμένη μέσα σε αυτό το παράδειγμα. Ακόμα και επαναστατικές φιλοσοφίες όπως ο αναρχισμός, που έχουν ως στόχο τους, την καταστροφή της κρατικής εξουσίας, έχουν παραμείνει παγιδευμένη μέσα σε ουσιοκρατικές έννοιες και δομές και μανιχαϊστικές δομές που, όπως ο Στίρνερ και ο Ντελέζ έχουν δείξει, συχνά καταλήγουν να επιβεβαιώνουν την εξουσία [ως αρχή]. Ίσως η ίδια η ιδέα της επανάστασης πρέπει να εγκαταλειφθεί. Ίσως η πολιτική πρέπει να είναι μία διαφυγή από τις ουσιοκρατικές δομές και τις ταυτότητες. Ο Στίρνερ υποστηρίζει, για παράδειγμα, ότι η αντίσταση κατά του Κράτους θα πρέπει να πάρει τη μορφή, όχι της επανάστασης, αλλά της “εξέγερσης”:

Η επανάσταση και η εξέγερση δεν πρέπει να εκλαμβάνονται ως συνώνυμες. Η πρώτη συνίσταται σε μία ανατροπή των συνθηκών, της καθεστηκυίας κατάστασης ή του *στάτους*, του Κράτους ή της κοινωνίας, και είναι κατά συνέπεια μια *πολιτική* ή *κοινωνική* πράξη· η εξέγερση έχει πράγματι για απόφευκτη συνέπεια της το μετασχηματισμό των συνθηκών, ακόμα κι αν δεν ξεκινά από αυτό, αλλά από τη δυσαρέσκεια των ανθρώπων με τον εαυτό τους, δεν είναι μια ένοπλη έγερση, αλλά μία έγερση ατόμων, ένας ξεσηκωμός χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι *διευθετήσεις* που πηγάζουν από αυτήν. Η Επανάσταση στοχεύει σε νέες *διευθετήσεις*· η εξέγερση μας οδηγεί πλέον στο να μην επιτρέψουμε άλλο στους εαυτούς μας να *διευθετούνται*, αλλά να *διευθετήσουμε* τους εαυτούς μας, και δεν θέτει καμιά λαμπερή ελπίδα στους “*θεσμούς*”. Δεν είναι ένας αγώνας ενάντια στο καθεστηκυίο, δεδομένου ότι, αν ευημερεί (η εξέγερση), το καθεστηκυίο καταρρέει από μόνο του· είναι μόνο ένα έργο εμπρός μου έξω από το καθεστώς. (Στίρνερ 1993:316)

Η εξέγερση, μπορεί να υποστηριχθεί, αρχίζει με την άρνηση του ατόμου της επιβαλλόμενης ταυτότητας, το “*εγώ*”, μέσω του οποίου λειτουργεί η εξουσία: ξεκινά “*από τη δυσαρέσκεια των ανθρώπων με τους εαυτούς τους*” Επιπλέον ο Στίρνερ λέει ότι η εξέγερση δεν έχει ως στόχο την ανατροπή των πολιτικών θεσμών. Απευθύνεται στην ατομική ανατροπή της δικής μου ταυτότητας - το αποτέλεσμα της οποίας είναι, ωστόσο, μια αλλαγή στις πολιτικές *διευθετήσεις*. Η εξέγερση κατά συνέπεια, δεν είναι για να γίνει κάποιος, *ό,τι “είναι”*, σύμφωνα με τον ανθρωπισμό - να γίνεις ανθρωπίνος, να γίνει Άνθρωπος - αλλά για να γίνει αυτό που δεν είναι. Η έννοια του Στίρνερ της εξέγερσης περιλαμβάνει μία διαδικασία *γίνεσθαι* - πρόκειται για τη διαρκή ανακάλυψη του εαυτού. Ο εαυτός δεν είναι μία ουσία, ένα ορισμένο σύνολο χαρακτηριστικών, αλλά μάλλον ένα κενό, ένα “*δημιουργικό τίποτα*”, και είναι πάνω στο άτομο να δημιουργήσει κάτι από αυτό και να μην περιορίζεται από τις ουσίες (Στίρνερ 1993:150).

Ο Ντελέζ, όπως έχουμε δει επίσης απορρίπτει την ενότητα και την ουσιοκρατία του υποκειμένου, θεωρώντας ότι αυτό είναι μια δομή που περιορίζει την επιθυμία. Επίσης βλέπει το *γίνεσθαι* - να γίνει άλλος από Άνθρωπος, άλλος από το ανθρώπινο - ως μια μορφή αντίστασης. Προτείνει μία έννοια της υποκειμενικότητας που εστιάζει στην πολλαπλότητα, την πληθυντικότητα και τη διαφορά πέρα από την ενότητα, και τη ροή πέρα από τη σταθερότητα και την ουσιοκρατία της ταυτότητας. Η ενότητα του υποκειμένου αναλύεται σε μια σειρά ροών, συνδέσεων, και των συναρμογών ετερογενών μερών (Bogue 1989:94). Κανείς δεν μπορεί να σκέφτεται ακόμη και το

σώμα ενοποιημένο: αποτελούμαστε από διάφορα μέρη που μπορούν να λειτουργούν εντελώς ανεξάρτητα. Αυτό που είναι σημαντικό δεν είναι το υποκείμενο ή τα διάφορα συστατικά του καθεαυτά, αλλά μάλλον ό,τι συμβαίνει μεταξύ των στοιχείων: των συνδέσεων, των ροών, κλπ (Bogue 1989:91).

Έτσι, για τον Ντελέζ και τον Στίρνερ, η αντίσταση κατά του Κράτους πρέπει να περιλαμβάνει μια απόρριψη των ενιαίων και ουσιοκρατικών ταυτοτήτων – τις ταυτότητες που δεσμεύουν την επιθυμία, τη γλώσσα και τη σκέψη στο κράτος. Η ρήξη τους από την ενότητα στην πολλαπλότητα, τη διαφορά και το γίνεσθαι μπορεί να θεωρηθεί ως μια άσκηση στην αντιεξουσιαστική, αντικρατική σκέψη. Μπορεί να θεωρηθεί ως μια προσπάθεια να κινηθούμε πέρα από τις υπάρχουσες πολιτικές κατηγορίες και να εφεύρουμε νέες - να επεκτείνουμε το πεδίο της πολιτικής πέρα από τα παροντικά όριά του μέσω της αποκάλυψης των συνδέσεων, που μπορεί να σχηματιστούν ανάμεσα στην αντίσταση και την εξουσία στις οποίες αντιστάθηκαν. Όπως λέει ο Ντελέζ: “Μπορείτε να κάνετε μια ρήξη, να σχεδιάσετε μια γραμμή φυγής, αλλά ακόμα εξακολουθεί να υπάρχει ο κίνδυνος ότι θα επαναστρατωμάτωση (restratify) τα πάντα, σχηματισμούς που θα επαναφέρουν την εξουσία σε ένα σημαίνον. . .” (Ντελέζ και Γκουαταρί 1988:9).

Ίσως ένας τρόπος να σκεφτούμε πέρα από αυτή τη δυαδική, ουσιοκρατική λογική είναι μέσω της έννοιας του πολέμου. Οι Στίρνερ και Ντελέζ, με διαφορετικούς τρόπους, θεωρητικοποιούν μη-ουσιοκρατικές μορφές αντίστασης εναντίον του Κράτους όσον αφορά τον πόλεμο. Ο Στίρνερ καλεί για ένα πόλεμο σε κάθε αρχή και θεσμό του Κράτους. Επιπλέον, βλέπει την κοινωνία όσον αφορά έναν πόλεμο των εγώ, ένα είδος πολέμου του Hobbes “όλοι εναντίον όλων” στον οποίο δεν υπάρχει καμία έκκληση προς κάθε έννοια συλλογικότητας ή ενότητας (Clark 1976:93). Για αυτό έχει συχνά κατηγορηθεί ότι υποστηρίζει ένα εγωιστικό και ακραίο ατομικισμό στον οποίο “θα μπορούσε να είναι σωστό” και το άτομο έχει το δικαίωμα σε όλα όσα έχει τη δύναμη να πετύχει. Ωστόσο, θα έλεγα ότι ο Στίρνερ δεν μιλάει εδώ για ένα πραγματικό πόλεμο, αλλά μάλλον μια μάχη στο επίπεδο των αναπαραστάσεων που δημιουργούν ριζοσπαστικά θεωρητικά ανοίγματα και στις οποίες όλες οι ουσιοκρατικές ενότητες και συλλογικότητες ριγνύονται. Ο πόλεμος για τον Στίρνερ δεν είναι ένα Κράτος της φύσης ή ένα ουσιοκρατικό χαρακτηριστικό. Μάλλον είναι ένας τρόπος σκέψης που υπονομεύει την ουσία.

Είναι στο ίδιο πνεύμα που ο Ντελέζ μιλά για τη “μηχανή πολέμου” ως σχήμα της αντίστασης ενάντια στο Κράτος. Η μηχανή πολέμου αποτελεί κάτι έξω από το Κράτος. Ενώ το Κράτος χαρακτηρίζεται από εσωτερικότητα, η μηχανή πολέμου χαρακτηρίζεται από μία απόλυτη εξωτερικότητα. Ενώ το Κράτος είναι, όπως είδαμε, ένα κωδικοποιημένο εννοιολογικό επίπεδο που περιορίζεται εντός των δυαδικών δομών σκέψης, η μηχανή πολέμου είναι καθαρά νομαδική κίνηση, μη-γραμμωτή και ακωδικοποίητη. Είναι ένας χώρος που χαρακτηρίζεται από πλυθυντικότητες, πολλαπλότητες, και διαφορά, η οποία ξεφεύγει από την κωδικοποίηση του Κράτους αποφεύγοντας τις δυαδικές δομές (Deleuze 1987:141). Η μηχανή πολέμου είναι το Έξω του Κράτους – ό,τι διαφεύγει τη σύλληψη από το κράτος: “όπως ακριβώς Χομπς είδε ξεκάθαρα ότι το Κράτος ήταν κατά του πολέμου, οπότε ο πόλεμος είναι ενάντια στο Κράτος και το καθιστά αδύνατο”(Ντελέζ και Γκουαταρί 1988:359). Είναι η εννοιολογική απουσία της ουσίας και της κεντρικής εξουσίας [ως αρχής]. Πάλι θα έλεγα ότι στον Ντελέζ, όπως και στην περίπτωση του Στίρνερ, δεν μιλάμε για πραγματικό πόλεμο, αλλά μάλλον για ένα θεωρητικό έδαφος που χαρακτηρίζεται από ενοιολογική ανοιχτότητα στην πληθυντικότητα και την διαφορά, η οποία αποφεύγει τις σταθερές ταυτότητες, τις ουσίες και τις εννοιολογικές ενότητες που αποτελούν μέρος της συναρμογής του Κράτους. Η ιδέα του πολέμου ως μια ριζική εξάρθρωση και ένα συστατικό κενό μπορεί να αναπτυχθεί με τον τρόπο αυτό, ως εργαλείο της αντίστασης ενάντια στην Κρατική εξουσία [ως δύναμη] και την αρχή του.

Όπως είδαμε, η αντίσταση είναι μια επικίνδυνη επιχείρηση: μπορεί πάντα να αποικίζεται από τη

εξουσία στην οποία αντιτίθεται. Δεν μπορεί πλέον να θεωρηθεί ως η ανατροπή της Κρατικής εξουσίας από ένα ουσιοκρατικό επαναστατικό υποκείμενο. Η αντίσταση μπορεί τώρα να ειπωθεί από την άποψη του πολέμου: ως ένα πεδίο πολλαπλών αγώνων, στρατηγικών, τοπικών τακτικών, προσωρινών αποτυχιών και προδοσιών – ένας συνεχής ανταγωνισμός χωρίς την υπόσχεση της τελικής νίκης. Όπως λέει ο Ντελέζ: “. . . ο κόσμος και τα Κράτη του δεν είναι πλέον οι Κύριοι των επιπέδων τους από όσο οι επαναστάτες καταδικάστηκαν σε παραμόρφωση των δικών τους. Όλα παίζονται σε αβέβαια παιχνίδια. . . »(Ντελέζ 1987:147).

Πώς αυτή η έννοια της αντίστασης ως πόλεμος, ως ένα αβέβαιο παιχνίδι που παίζεται μεταξύ συλλογικοτήτων ατόμων, και εξουσίας [ως αρχής] διαφέρει από την αναρχική ιδέα της επανάστασης; Για τους κλασικούς αναρχικούς η επανάσταση ήταν μια μεγάλη, διαλεκτική ανατροπή της κοινωνίας, στην οποία οι δομές της εξουσίας και της αρχής θα πρέπει να ανατραπεί ώστε και το τελευταίο εμπόδιο για την πλήρη υλοποίηση της υποκειμενικής ανθρωπότητας να αφαιρεθεί. Για τον Ντελέζ και τον Στίρνερ, από την άλλη πλευρά, η αντίσταση δεν έχει ένα συμπέρασμα ή τέλος, υπό αυτή την έννοια. Η αντίσταση θεωρείται ως μια συνεχής αντιπαράθεση ένας διαρκής πόλεμος φθοράς κατά την οποία οι γραμμές της αντιπαράθεσης ποτέ δεν σημειώνονται εκ των προτέρων, αλλά είναι μάλλον συνεχώς επαναδιαπραγματεύσιμες και προς διεκδίκηση (fought over). Η αντίσταση ενάντια στο Κράτος είναι ένα αβέβαιο παιχνίδι, ακριβώς επειδή η Κρατική εξουσία δεν μπορεί πλέον να περιορισθεί σε ένα μόνο θεσμό, αλλά μάλλον είναι κάτι που διαπερνά τον κοινωνικό ιστό, που αποτελείται, όπως είδαμε, από τις επιθυμίες, ουσίες και ορθολογικές αρχές. Η ίδια η έννοια του ηθικού και του ορθολογικού ανθρώπινου υποκειμένου το οποίο ανταγωνίζεται ενάντια στην εξουσία του Κράτους στο αναρχικό λόγο, έχει κατασκευαστεί, ή τουλάχιστον έχει διεισδύσει σε αυτό η εξουσία που υποτίθεται ότι αντιτίθεται. Έτσι, η αντίσταση είναι ένα αβέβαιο παιχνίδι που παίζεται από άτομα και ομάδες που συμπλέκονται σε αγώνες από μέρα σε μέρα με τις πολλαπλές μορφές κυριαρχίας.

Συμπέρασμα

Η Αντι-κρατική σκέψη του Στίρνερ και του Ντελέζ μπορεί να μας επιτρέψει να αντιληφθούμε και να αναπτύξουμε μορφές αντίστασης που αποφεύγουν την παγίδα του κράτους που έχει για εμάς – πώς από την απόλυτη προσήλωση μας στις ορθολογικές δομές σκέψης, και τους ουσιοκρατικούς τρόπους της επιθυμίας, καταλήγουμε να επιβεβαιώνουμε, παρά να υπερβαίνουμε την κυριαρχία. Κάποιος πρέπει να είναι σε θέση να σκεφτεί πέρα από το ερώτημα του *ποιος θεσμός, ποια μορφή κυριαρχίας*, είναι να αντικαταστήσει αυτή που έχουμε ανατρέψει. Η Αντι-κρατική σκέψη του Ντελέζ και του Στίρνερ μπορεί να μας δώσει ίσως και το εννοιολογικό οπλοστάσιο για την απελευθέρωση της πολιτικής από τον εκβιασμό αυτού του αιώνιου ερωτήματος. Εδώ θα ήθελα, επίσης, να υποστηρίξω ότι παρόλο που η ανάλυση του Στίρνερ και του Ντελέζ της κρατικής εξουσίας διαφέρει με πολλούς τρόπους από τον παραδοσιακό αναρχισμό, είναι ακριβώς σε αυτό το σημείο που είναι πιο κοντά στον αναρχισμό. Και οι δύο μοιράζονται με τον αναρχισμό μια αμείλικτη κριτική όλων των μορφών εξουσίας, και ιδιαίτερα την απόρριψη της ιδέας ότι ορισμένες μορφές εξουσίας μπορεί να είναι απελευθερωτικές. Η διαφορά είναι ότι ο Στίρνερ και ο Ντελέζ εκθέτουν τόπους δυναμικής κυριαρχίας σε χώρους όπου ο κλασικός αναρχισμός δεν κοίταξε - στους ηθικούς και ορθολογικούς λόγους, τις ανθρώπινες ουσίες και την επιθυμία. Με άλλα λόγια, έχουν επεκτείνει απλώς την κριτική της δύναμης και της εξουσίας που ξεκίνησε με τον κλασικό αναρχισμό. Υπό αυτή την έννοια η κριτική του Ντελέζ και του Στίρνερ του Κράτους μπορεί να θεωρηθεί ως μια μορφή του αναρχισμού. Αλλά είναι ένας αναρχισμός χωρίς τις ουσίες και τις εγγυήσεις της ηθικής και της ορθολογικής εξουσίας [ως αρχής]. Ίσως με αυτόν τον τρόπο η αντι-κρατική φιλοσοφία των Ντελέζ και Στίρνερ μπορεί να θεωρηθεί ως ένας *μετα-αναρχισμός* - μια σειρά από εννοιολογικές στρατηγικές οι οποίες μπορούν μόνο να προωθήσουν τον αναρχισμό, καθιστώντας τον πιο σχετικό με τους σύγχρονους αγώνες κατά της αρχής.

Έχω υποστηρίξει, επομένως, ότι υπάρχει μια εκπληκτική και ανεξερεύνητη σύγκλιση μεταξύ των Στίρνερ και Ντελέζ για το ζήτημα του Κράτους. Επιπλέον, η εξερεύνηση αυτής της σύγκλισης μπορεί να μας επιτρέψει να θεωρητικοποιήσουμε μία μη-ουσιοκρατική πολιτική αντίστασης στην κυριαρχία του Κράτους. Και οι δύο στοχαστές βλέπουν το Κράτος ως μια αφηρημένη αρχή της εξουσίας και της κυριαρχίας η οποία δεν μπορεί να αναχθεί σε συγκεκριμένες μορφές της. Αναπτύσσουν μια θεωρία του Κράτους που πάει πέρα τον μαρξισμό βλέποντας το Κράτος ως αυτόνομο από οικονομικές διευθετήσεις, και πέρα από τον αναρχισμό που βλέπει το Κράτος να λειτουργεί μέσω των ίδιων των ηθικών και ορθολογικών λόγων που χρησιμοποιήθηκαν για να το καταδικάσει. Με αυτόν τον τρόπο έρχονται σε ρήξη με το παράδειγμα του ανθρωπιστικού Διαφωτισμού, αποκαλύπτουν τους δεσμούς μεταξύ της εξουσίας και της ανθρώπινης ουσίας και δείχνουν ότι η επιθυμία μερικές φορές επιθυμεί τη δική της καταστολή. Στη συνέχεια, μπορεί να θεωρηθεί ότι, οι Στίρνερ και Ντελέζ καταλαμβάνουν μια παρόμοια αντιεξουσιαστική φιλοσοφική και πολιτική τροχιά - που κηρύττει τον εννοιολογικό πόλεμο στο Κράτος, των οποίων οι σημαντικές θεωρητικές επιπτώσεις για τον αναρχισμό, πρέπει να υπολογίζονται μαζί.

Αναφορές

- Bakunin, Mikhail 1984. *Political Philosophy: scientific anarchism*. (ed.) G.P Maximoff. London: Free Press of Glencoe.
- Bogue, Ronald 1989. *Deleuze & Guattari*. London: Routledge.
- Clark, John 1976. *Max Stirner's Egoism*. London: Freedom Press.
- Deleuze, Gilles & Felix Guattari 1977. *Anti-Oedipus: Capitalism & Schizophrenia*. New York: Viking Press.
- Deleuze, Gilles 1987. *Dialogues*. (trans.) Hugh Tomlinson. New York: Columbia University Press.
- Deleuze, Gilles and Felix Guattari 1988. *A Thousand Plateaus: Capitalism & Schizophrenia*. (trans.) Brian Massumi. London: Althone Press.
- Derrida, Jacques 1994. *Spectres of Marx: The State of Debt, the Work of Mourning & the New International*. (trans.) Peggy Kamuf, New York: Routledge.
- Feuerbach, Ludwig 1957. *The Essence of Christianity*, (trans.) George Eliot. New York: Harper
- Harrison, Frank 1983. *The Modern State: An Anarchist Analysis*. Montreal: Black Rose Books.
- Koch, Andrew 1997. *Max Stirner: The Last Hegelian or the First Poststructuralist*. *Anarchist Studies* 5:95–107.
- Kropotkin, Peter 1943. *The State: Its Historic Role*. London: Freedom Press.
- Stirner, Max 1993. *The Ego and Its Own*. (trans.) Steven Byington. London: Rebel Press.

Προτεινόμενη ανάγνωση

Για μια καλή συμπληρωματική εισαγωγή στην πολιτική σκέψη του Ντελέζ, θα ήθελα επίσης, να προτείνω τα ακόλουθα:

- Goodchild, Philip 1996. *Deleuze and Guattari: an introduction to the politics of desire*. London: SAGE Publications.
- Massumi, Brian 1992. *A User's Guide to Capitalism and Schizophrenia: deviations from Deleuze and Guattari*. Cambridge, Mass: MIT Press.
- Patton, Paul 1984. 'Conceptual Politics and the War-Machine in Mille Plateaux', *Substance*. 44/45, 61–80.
- Perez, Rolando 1990. *On An(archy) and Schizoanalysis*. *Autonomea: USA*.
- Schrift, Alan 1992. 'Between Church and State: Nietzsche, Deleuze and the Genealogy of Psychoanalysis', *International Studies in Philosophy*, 24(2), 41–52.

Θα πρότεινα επίσης τον προβληματισμό του Ντελέζ πάνω στον Φουκώ στην έννοια της εξουσίας και της αντίστασης.

Deleuze, Gilles 1988. Foucault. (trans.) Se'n Hand. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Για μία καλή εισαγωγή στην πολιτική σκέψη του Στίρνερ θα πρότεινα:

Carroll, John 1974. Break-Out from the Crystal Palace. The anarcho-psychological critique: Stirner, Nietzsche, Dostoyevsky. London: Routledge & Kegan Paul.

Ferguson, Kathy. E 1982. 'Saint Max Revisited: A Reconsideration of Max Stirner', Idealistic Studies. 12(3), 276–292.

Μία διερεύνηση των δεσμών ανάμεσα στον αναρχισμό και τον μεταδομισμό μπορεί να βρεθεί στο:

May, Todd 1994. The Political Philosophy of Poststructuralist Anarchism. University Park, Pa.: Pennsylvania State University Press.

May, Todd 1989. 'Is poststructuralist political theory anarchist?' Philosophy & Social Criticism. 15(2), 167–181.

Για μία εισαγωγή στη μετανεωτερική πολιτική θα πρότεινα:

Ross, Andrew (ed.) 1988. Universal Abandon: The Politics of Post-Modernism. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Για μια ενδιαφέρουσα ματιά στο σύγχρονο αναρχισμό θα πρότεινα:

Clark, John 1984. The Anarchist Moment: Reflections on Culture, Nature & Power. Black Rose Books: Montreal.

Ehrlich, Howard J. (ed.) 1996. Reinventing Anarchy, Again. San Francisco, CA: AK Press.